

ZOOZOLLA

tweemaandelijks stripinformatieblad

gratis

oktober/november 1990

week 40 t/m 48

OP ONZE VOORPLAAT:
Muñoz en Sampayo als hond en kat, spelend met bollen wol, zoals zij te zien zijn op de cover van het album *Sudor Sudaca*.

Afscheid

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: onze steun en toeverlaat Wiel Weijers heeft na een veeljarige studie Geschiedenis in Nijmegen besloten toch maar een friettent in het Limburgse te gaan runnen. Een logische stap, zo dachten wij. Maar helaas valt die nieuwe carrière niet te verenigen met de vele werkzaamheden die Wiel achter de schermen van dit blad verrichtte. We zullen zijn aanwezigheid missen en dan doelen wij zeer nadrukkelijk ook op zijn gezelligheid (Nog iemand 'n pilsje?). De redactie wordt echter weer versterkt door een lay-out medewerker: Sigge Stegeman. We vroegen Sigge: Waar hou je van? En Sigge zei: Strips, daar hou ik van! Zo'n iemand, dus. Een ander afscheid dat wij in het vorige nummer al aankondigden, namelijk dat van Bert van der Meij's Mussen wordt wegens doorslaand succes geprolongeerd. Ofwel; we hebben er tijdens de verhuizing nog eentje opgeduid. Apropos verhuizing, het nieuwe redactieadres is nu:

ST. ANTONIELAAN 13, 6821 GA ARNHEM.

Als jullie dat even willen noteren? Dank je!

ML

Zozolala-stripwinkels in Nederland

DE BOEKENHALTE
Assendorperstraat 103
8012 DH Zwolle
(038-221077)

DE BOEKENWURM
Corneliuslaan 22
6413 GT Heerlen
(045-228082)

BOES
Lievevrouwestraat 33
1811 JJ Bergen op Zoom
(01640-59366)

BOLSTER
Koninginnesingel 43
5911 KD Venlo
(077-544069)

**BOEKHANDEL
EN LEESBIBLIOTHEEK**
't CENTRUM
Korte Singelstraat 20a, Schiedam
010 - 426 25 84
Nieuwstraat 3, Delft
015 - 14 44 90

BOOKERS & STRIPPERS
Boterstraat 19
1811 HP Alkmaar
(072-121916)

DUMPIE
Nieuwe Rijn 18
2312 JC Leiden
(071-126404)

FRANKA
Torenstraat 9 (Torenpassage)
4811 XV Breda
(076-214153)

HET GELE TEKEN
Grote Oost 37
1621 BR Hoorn
(02290-18623)

Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040-441882

NOORD
1e Middellandstraat 110-C
3021 BH Rotterdam
(010-4258756)

NOORD
Zaagmolendrift 33
3036 JX Rotterdam
(010-4664368)

DE NOORMAN
Koningstraat 9
6511 LA Nijmegen
(080-226146)

OBELIX
Ten Katestraat 26-A
1053 CG Amsterdam
(020-855100)

PANDA
Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage
(070-635950)

PAULUS DE BOSKABOUTER
Verdrunkenoord 62
1811 BG Alkmaar
(072-126041)

PEP
Oude Aa 1
5701 PZ Helmond
(04920-49222)

HET PERRON
St. Janstraat 3
4331 KA Middelburg
(01180-34747)

PIET SNOT
Vismarkt 3
3511 KR Utrecht
(030-318472)

PLAATJES-BOEKJES
Herenstraat 77
1211 CA Hilversum
(035-233646)

DE RAT
Korfmakersstraat 3
8911 LA Leeuwarden
(058-151600)

RICHARD
Rombout Hogerbeetsstraat 78
1052 XH Amsterdam
(020-842923)

SJORS
Scheffersplein 1
3311 EJ Dordrecht
(078-142012)

SNOEK
1e van Swindenstraat 545
1093 LC Amsterdam
(020-6684764)

SPIRIT
Hinthamerstraat 90
5211 MS 's-Hertogenbosch
(073-145530)

TOMMY
Nieuwlandstraat 14
5038 SN Tilburg
(013-358319)

DE TWEEDE LEZER
Eerste Wormensweg 102
7331 DK Apeldoorn
(055-427202)

YENDOR
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
(010-4331710)

Zozolala-stripwinkels in België

ALFA STRIP
Nieuwstraat 12
2440 Geel
(014/58.43.80)

BREDERO
Statiestraat 72-A
2400 Mol
(014/31.84.61)

CARAPACES
Parijsstraat 16
3000 Leuven
(016/22.58.40)

DE GALLIËR
Beekstraat 46
3800 St. Truiden
(011/67.17.39)

GOBELIJN
Mechelsestraat 35
3000 Leuven
(016/23.55.86)

IDEE FIKS
A. Dansaertstraat 88
1000 Brussel
(02/512.61.52)

MEKANIK STRIP
St. Jacobsmarkt 73
2000 Antwerpen
(03/234.23.47)

PIERKE
Frans van Rijhovelaan 312
9000 Gent
(091/27.70.86)

SLOEBERKE
Zwevegemstraat 11
8500 Kortrijk
(056/21.96.68)

DE STRIEP
Katelijnestraat 42
8000 Brugge
(050/33.71.12)

DE STRIPOMAAN
Kardinaal Cardijnstraat 3
1500 Halle
(02/356.15.89)

TISTJEN DOP
Paterstraat 120
2300 Turnhout
(014/42.88.29)

PAARDSDEMERSTRAAT 17
3500 HASSELT
011 / 22.82.00

Spelen met duister en licht

Hans Keller

Het heeft een lange tijd van voorbereiding gekost, maar binnenkort is het dan zover; een nieuw deel in Zet.El's exclusieve Zeer Luxe Reeks. Lichtspel is een van de laatste boeken van het Argentijnse auteursduo Jose Muñoz en Carlos Sampayo, auteurs die bekend werden door hun creatie Alack Sinner en de verhalen rond Joe's bar (te verschijnen bij uitgeverij Sherpa). Voor Zozo-Lala werd het hoog tijd om na Alberto Breccia en Bernie Krigstein opnieuw een Grote Onbekende te introduceren: Jose Muñoz. Jose Muñoz werd in juli 1942 in Buenos Aires (Argentinië) geboren. Vanaf zijn tiende of elfde kreeg hij tekenles. Eerst via een schriftelijke opleiding, daarna aan de Escuela Panamericana de Arte, waar hij onder andere les kreeg van Alberto Breccia en Hugo Pratt; twee auteurs, wier invloed duidelijk terug te vinden is in Muñoz' werk. Toen hij 15,16 was ging hij bij Solano Lopez in de leer en werd hij diens assistent. Samen maakten ze een aantal strips voor de Argentijnse markt, daarna werkten ze voor de Britse uitgever Amalgamated Press. Als zelfstandig tekenaar maakte Muñoz diverse strips, zowel voor de Argentijnse als voor de Britse markt. De eerste strip, waar hij tevreden over is, heet Precinto 56, een politiestrip, waarvoor een Argentijnse politiemannet van scenario's leverde. Precinto 56 werd de directe voorloper van Alack Sinner, de eerste strip die Jose Muñoz en zijn partner Carlos Sampayo internationale faam zou brengen...

Waar ben je op dit moment mee bezig?

Ik ben een zes pagina-verhaal over de jazz-musicus Charles Mingus aan het afronden, dat ik samen met Sampayo heb bedacht. We hebben dat verhaal gemaakt in opdracht van de organisatoren van een jazzfestival op sardinie.

Je draait muziek als je aan het werk bent. Luister je in dit geval ook naar jazz-muziek?

Ja. Maar toen ik aan dit verhaal over Mingus bezig was, luisterde ik plotseling -waarom weet ik niet- veel naar Argentijnse en Spaanse muziek. Flamingo. Krachtige muziek die oergevoelens als geluk of smart, zaken als leven of dood tot uitdrukking kan brengen. En voor mij is bepaalde Amerikaanse negermuziek emotioneel verbonden met flamingo, ook al zijn het verschillende dingen. Ik heb, voor het Mingus-verhaal zeer elementaire tekeningen gemaakt, zonder veel details, met sterke zwart-wit contrasten.

Verder werk ik op dit moment aan verschillende opdrachten, omslagen, illustraties (ook in kleur) - in het Italiaanse blad *Corto Maltese* verscheen een tijd geleden trouwens een eerste Alack Sinner verhaal in kleur. (Dit verhaal, getiteld *Nord-Americain*, werd in het Franse blad (*A Suivre*), nummer 134, overigens gewoon in zwart-wit gepubliceerd; Red.) Bovendien heb ik hier in Milaan geexposeerd met tekeningen over de tango, zowel in zwart-wit als in kleur. Daarbij ben ik geïnspireerd door mijn eigen herinneringen aan de tango-scene in Buenos Aires in de vijftiger jaren. Op een

Verwijzing naar Hitchcock (Het leven is geen stripverhaal, baby)

van die aquarellen is een tango-zanger te zien achter een microfoon, met op de achtergrond een jongetje, -dat ben ik. De club, Villa Sahores, bestaat nog steeds. Ze lag in de buurt van mijn ouderlijk huis en we gingen er elke zaterdagavond naar toe om tango-muziek te horen. Het is geen nostalgie, het zijn meer sterke herinneringen en ik heb deze tekeningen gemaakt om dat beter te begrijpen.

Wanneer ben je eigenlijk definitief uit Argentinië weggegaan?

In 1972.

Was dat om politieke redenen?

Nee. Ik was toen al twee jaar niet meer politiek actief en op dat moment was de situatie ook niet zorgelijk. Ik kwam naar Europa omdat ik in Argentinië creatief op een doodlopend spoor zat. Ik werkte in een tekenstudio in Buenos Aires, voor een Engelse uitgever. Ik moest werken in een stijl die me niet lag - eigenlijk wist ik op dat moment ook nog helemaal niet hoe ik wel wilde tekenen. Mijn werk omvatte de rommel die je in Engelse bladen als *Tiger* of *Typhoon* aantreft. De hoofdscenarist bedacht de personages. Ik moest ze tekenen. En dan werd alles naar Enge-

Muñoz en Sampayo zelf in (Het leven is geen stripverhaal, baby)

land gestuurd waar ze het zaakje goedkeurden of nog allerlei correcties wilden hebben. Ik had geen enkele vrijheid, noch creatief, noch esthetisch. Na drie jaar kwam ik tot de conclusie dat ik op deze manier niet verder kwam en besloot ik naar Europa te gaan, naar Londen. Londen beviel me wel en ik ben er anderhalf jaar gebleven. Maar de enige opdrachten die ik kon krijgen waren afkomstig van dezelfde uitgever waar ik in Argen-

Alack Sinner (Alack Sinner; Così com'era)

tinië voor gewerkt had. Dus kreeg ik al snel weer het gevoel niet verder te komen. Bovendien zat ik op dat moment in een emotionele crisis, ik scheidde van mijn vrouw. Ik hield nog een maand of zes het hoofd boven water met baantjes als bordenwasser. Tijd om na te denken.

Hoe kwam de samenwerking met Sampayo tot stand?

Ik ging van Londen naar Spanje en leerde Sampayo kennen in Barcelona. We werden onmiddellijk vrienden, waren in elkaar geïnteresseerd, en ik stelde voor om samen iets te maken. In 1973 begonnen we aan *Alack Sinner*. Ik kan me nog herinneren hoe de naam ontstond. De achternaam stond al vast en we werkten een Engels woordenboek door, op zoek naar een voor-naam. Ik stootte op de oude uitdrukking 'Alack', wat zoiets als

'Ach', 'Wee' of 'Ik, arme' betekent. *Alack Sinner* dus: Ik, arme zondaar! Op een of andere manier zegt de naam alles. menselijke chaos - maar wel met een kloppend hart.

Vanaf het begin hebben jullie Chandler als voorbeeld genomen. Bepaalde bijzonderheden uit de Philip Marlowe-romans - zoals het doodslaan van een vlieg - komen terug in de eerste sinner-verhalen. En dan praat ik nog niet over inhoudelijke gelijkenissen...

Zeker, we hebben Chandlers aanpak overgenomen, niet in de laatste plaats om te kunnen verkopen. In de tussentijd hebben we echter resultaten bereikt waarvan we in het begin zelfs niet droomden. De eerste twee zaken die Sinner oplost, spelen zich af in de wereld van de high society en zijn op traditionele wijze verteld. Pas in *Viet blues* (1976) wordt Sinner een echte persoonlijkheid. En krijgt hij een vriend. Het verhaal heeft te maken met de vriendschap die zich tussen Sampayo en mij ontwikkelde, de mogelijkheid om met anderen samen te werken, en ook aan anderen te werken (Sinner helpt in *Viet blues* een zwarte Vietnam-veteraan van de drugs af).

Alack Sinner heeft iets verloren, eenzaam en soms ook iets onmenselijks.

Laten we het half-verloren noemen. Alles wat hij doet komt voort uit zijn gevoelens. En die zijn intact, hoe beroerd hij er uiterlijk ook aan toe is, hoe slecht het hem ook gaat. Een pessimistische optimist die altijd weer vecht om te overleven en probeert het dierlijke in en buiten hem te bestrijden. Hij vecht voor zijn leven en zijn waardigheid. Hij wil niet tot de schimmen behoren, die door de straten glijden, hoewel hij op een dag misschien een van hen zal zijn - misschien is hij dat nu al. Het zijn verhalen over iemand die zijn grenzen bereikt; een mens met al zijn fouten, en vlagen van wanhoop, die zelf de risico's neemt en ze niet op anderen afschuift. Eigenlijk komt hij altijd ongewild in gevaarlijke situaties terecht, gedraagt zich echter altijd menselijk als het weer eens zover is en hij bijvoorbeeld merkt dat iemand zijn hulp nodig heeft.

Ik denk dat problemen en persoonlijke kwesties waar Sampayo en jij mee te maken hebben in de Alack Sinner-verhalen sluipen.

Dat klopt. Je zou het als volgt kunnen zeggen: het zijn Sampayo's problemen die door mij gecontroleerd worden en mijn problemen die door hem gecontroleerd worden. Een soort kanibalisme dat we op elkaar uitoefenen. We kennen elkaar al heel lang (en zo goed als je elkaar kunt kennen), vertellen elkaar onze verhalen en ervaringen, zoeken er verklaringen voor en dat is dan het materiaal waaruit verhalen worden samengesteld. Dat geldt voor alle verhalen, voor *Sophie*, *Joe's Bar*, enzovoorts.

Een goed voorbeeld daarvan is Rencontres. Sinner hoort dat hij al

"Une première compulsion l'entraîne vers toutes les autres."

Billie Holiday (Billie Holiday)

enige tijd vader is van een kind. Het kost hem tijd om zich met die gedachte vertrouwd te maken.

Inderdaad, dat heeft te maken met de relatie met mijn dochter in Argentinië. Ik heb altijd gescheiden van haar gewoond. We hebben nooit in één huis gewoond; slechts een jaar of twee, toen ze nog heel klein was.

Jij woont in Milaan en Sampayo woont in Barcelona. Hoe gaat het met jullie samenwerking?

Sampayo houdt van Italië. Hij heeft hier tot 1979 gewoond en wil eigenlijk nog altijd graag terugkomen, maar nu heeft hij in Spanje een bestaan opgebouwd. Hij heeft een nieuwe vrouw en nieuw werk, waardoor hij gebonden is aan Barcelona. Dus reizen we om de beurt.

Wat de samenwerking betreft, eerst bedenken we samen een verhaal, de personages en hun onderlinge relaties. Dan schrijft Sampayo grotendeels de teksten. Vaak ontstaan verhalen als we samen praten over verschillende gebeurtenissen. Het gegeven van een verhaal kan dan, ofwel meer van mij zijn dan van hem, of omgekeerd. We bespreken hoe het verhaal zich ontwikkelt en hoe het afloopt. Als tekenaar heb ik het voordeel de laatste te zijn in het creatieve proces. Als ik achter mijn tafel zit en zie dat iets absoluut niet gaat, kan ik nog iets toevoegen of weglaten. Over het algemeen vertrouwen we elkaar blindelings, en anders kan de telefoon uitkomst bieden. Sinds ongeveer acht jaar ontmoeten we elkaar elke maand, de ene keer hier, in Milaan, de andere keer in Barcelona.

Een samenwerking-op-afstand, die dus heel goed gaat...

Nou, ik heb wel heimwee naar de tijd dat we nog in dezelfde stad woonden. Je kunt nu eenmaal niet zes dagen lang telefonisch overleggen. Er ontstaan ernstige problemen in verband met ons werk en metertijd worden ze groter. Ik vind Barcelona wel een leuke stad, maar niet zo leuk dat ik ertoe kan besluiten er te gaan wonen. Ik beschrijf liever de problemen van hier dan die van daarginds. Sampayo en ik zijn steeds meer gebonden aan de plaats waar we wonen, onze ideeën zijn sterk doordrongen van wat ons omgeeft en het wordt steeds moeilijker om ideeën te

vinden die ons allebei aanspreken. Ik heb ideeën voor verhalen die Sampayo niet interesseren, omdat hij ze niet begrijpt, en omgekeerd. Als hij met een verhaal komt waarin de Spaanse cultuur een belangrijke rol speelt, dan kan ik het wel begrijpen, maar het boeit me niet echt. Ik doe natuurlijk wel moeite het te begrijpen. In de eerste jaren van onze scheiding hebben we heel goed samengewerkt, omdat we lange tijd konden teren op de energie die we uit onze intensieve samenwerking hadden gekregen. Maar de jaren gaan voorbij. We zijn veranderd en hebben verschillende interesses gekregen.

Bij Alack Sinner levert dat waarschijnlijk minder problemen op omdat de verhalen zich zogezegd op neutraal terrein afspelen, namelijk in New York.

Inderdaad. Als we ons op Alack Sinner richten, levert dat het minste werk en de minste problemen op, omdat hij deel uitmaakt van onze psyche, van ons gemeenschappelijke bewustzijn. Sampayo zegt A en ik weet al hoe B, C en D eruit moeten zien. Alle ideeën, de ambiance, de kleuren, de sfeer, alles is meteen duidelijk. Ik zeg iets en Sampayo weet onmiddellijk wat ik bedoel. Hij grijpt het zo te zeggen uit de lucht, in volle vlucht. Bij andere verhalen die ik wilde maken, zoals bijvoorbeeld het Italiaanse *Lichtspel* of een Europees verhaal als *Europa in Fiamme* (voorgepubliceerd in *Dolce Vita*), kregen we onderling grote problemen. We begrepen elkaar niet. Sampayo had een Italië in zijn hoofd van tien jaar geleden en ik het Italië van nu. Dus kregen we moeilijkheden. De stripjournalistiek lijkt tot op heden nauwelijks geïnteresseerd te zijn in onze psychologische keuken, terwijl die toch het belangrijkste deel van ons werk uitmaakt. Want wat er uiteindelijk uitkomt is ons gemeenschappelijke verhaal, het verhaal over onze vriendschap, onze twijfel, onze overtuigingen, onze problemen, die vorm krijgen in de persoon van Alack Sinner.

De Alack Sinner-verhalen spelen zich grotendeels af in New York en daar waren jullie geen van beiden geweest toen jullie het eerste verhaal maakten.

We hadden al acht jaar gewerkt aan Alack Sinner-verhalen, voordat ik in 1981 voor het eerst naar New York ging. En mijn indruk was dat de werkelijkheid wel leek op wat ik tot dusver getekend had. Je kunt ook een droom vertellen, een visie geven die je met alles wat je in onze landen van de Amerikaanse cultuur aantreft kunt uitbouwen tot iets wat met de werkelijkheid daar te maken heeft, ook al is het een bewerking. Ik heb films gezien, boeken gelezen, comics bekeken; allemaal materiaal voor mijn fantasie. Toen we het personage schiepen bouwden we bepaalde conflicten en problemen in, waarvan we dachten dat die in New York konden spelen, maar ook problemen waar we zelf mee te maken hadden, genegenheid, emoties, en hoe je daardoor gekweld wordt, misverstanden, etnische en racistische kwesties, enzovoorts, bepaald door de plaats New York. We vertelden persoonlijke verhalen die we in een bepaald jasje hadden gestoken.

Sinner heeft een uitgesproken belangstelling voor mensen van een ander ras. De moeder van zijn kind is zwart, in het album Nicaragua houdt hij zich op in Latijnsamerikaanse kringen...

Hij is zeker geen Noordamerikaanse WASP-nitwit*. Hij is geïnteresseerd in andere mensen, zonder van hen te verlangen dat ze Amerikanen worden. En toch is hij ergens ook een doorsnee Amerikaan die niet veel weet van hetgeen buiten zijn blikveld ligt. Hij voelt zich bijvoorbeeld verloren tussen Zuid-Amerikanen, van wier herkomst en landen hij niets weet.

Eigenlijk is Sinner een zeer serieus persoon. Maar in Nicaragua krijgt hij een keer een vreselijke lachbui (zijn achtjarige dochter wordt om lachwekkende redenen door een lerare verdacht van communistische activiteiten). Een gebeurtenis die nog steeds veel zegt over de houding van Amerikanen tegenover communisten en socialist. En Sinner is noch het een noch het ander.

Hij is een mens. Grote staten zijn bang voor onrust, omdat ze weten dat ze te snel zijn gegroeid en vroeg of laat enige veren moeten laten. En de massamedia stigmatiseren andersgezinden tot vijanden door hun levenswijze zoveel mogelijk als minderwaardig af te schilderen. Elk verschil wordt onderdrukt om het hoofd boven water te kunnen houden. Het communisme en het socialisme worden nog steeds als vijanden van het kapitalisme zoals dat in de Verenigde Staten bestaat beschouwd, hoewel die

* WASP: White Anglo-Saxon Protestant, de gegoede blanke engelstalige burgerij.

gedachte op sommige momenten sterker leeft dan op andere. Het zijn nog altijd duivelse begrippen. Tachtig procent van de mensen daar is van mening dat communisten (en daar bedoelen ze alle Zuid-Amerikanen mee) op kosten van de Verenigde Staten leven en dan ook nog het lef hebben kritiek te uiten.

Wat dat betreft spreken de Sudor Sudaca-verhalen (zeven verhalen over geëmigreerde Argentijnen) voor zich.

Dat zijn wij, en we vertellen verhalen over mensen die net als wij in Argentinië geboren zijn en later weggingen, om politieke of andere redenen. Velen hebben in het buitenland wel een veer moeten laten. Het is altijd moeilijk iets aan anderen over te brengen dat niet duidelijk met de cultuur van het land te maken heeft, maar daar buiten staat en nauwelijks aandacht krijgt in de media. Als je hier over Argentinië begint te vertellen, over zaken die daar van belang zijn, weet men nauwelijks waar je over praat.

Je hebt je de laatste jaren veel met Europese verhalen beziggehouden. Het meest recente voorbeeld daarvan is Europa in Fiamme.

Het is een grotesk pan-Europees delirium over verschillende landen en culturen die slaags raken, elkaar bestrijden. Drie bendes, een uit Marseille, een uit Napels en een uit Catalonië strijden om drugs die vanuit Argentinië in het Middellandse-zeegebied terecht zijn gekomen. Alle denkbare over een harmonieus verenigd Europa komen aan de orde en worden in twijfel getrokken. Een verenigd Europa zal een industrieel Europa zijn, alle mensen zijn in feite het slachtoffer van een ansichtkaarten-ideologie. Het zal een hele klus zijn al die verschillende nationaliteiten harmonieus met elkaar te laten leven, mensen die duizenden jaren op hun eigen manier hebben geleefd, temidden van mensen met dezelfde cultuur. En in dit verhaal zullen dus al die subtiele vooroordelen die de verschillende Europeanen ten aanzien van elkaar hebben - het cliché van de 'rationele' noorderling tegenover de 'impulsieve' zuiderling en meer van dat soort onzin - aan de orde komen. Het verhaal zou overigens goed gepast hebben in *Harakiri* (een beroemd Frans tijdschrift uit de zestiger jaren). Het is een ongepolijst verhaal, zou je kunnen zeggen.

Vandaag de dag zijn strips te mooi. Alles is bijgeschaafd, gladjes en elegant in een esthetisch delirium, wat in het beste geval min of meer geslaagd is. Er is geen enkele prikkeling, zoals je die in de zestiger jaren bijvoorbeeld in *Harakiri* wel had. Zo iets zou je opnieuw moeten beleven en met een Europa in Fiamme heb ik geprobeerd onelegant te zijn, er zit woede in het verhaal. Ik denk dat geen enkele striptekenaar ooit de grens heeft bereikt van wat mogelijk is in de strip. Je moet dan ook niet spreken over de beperkingen van het beeldverhaal, maar over de beperkingen van de tekenaars. Zij kunnen geen persoonlijk verhaal vertellen, of ze willen het niet. Er bestaan verschillende 'scholen', zoals bijvoorbeeld de school van de 'hygiënische afstandelijkheid': ik ben wie ik ben, dit is mijn werk, maar ik ben er niet echt bij betrokken. Maar je hebt ook tekenaars die zichzelf in het verhaal brengen, die datgene wat ze tekenen ook zijn, die zich met het getekende personage proberen te vereenzelvigen. Je zou eigenlijk in de huid van een personage moeten kruipen, je moet hem of haar kunnen

voelen. Van binnen ga je naar buiten en je weet dan wat voor gezicht die man of vrouw trekt in een bepaalde situatie. Je dringt binnen en als het goed gaat is het alsof je een levens-vuur hebt ontstoken. Er zijn twee soorten striptekenaars. Degenen die handschoenen aantrekken om hun handen niet vies te maken en degenen die alles met blote handen aanpakken en zich eraan verbranden.

Bovenstaand interview, dat gemaakt werd door Hans Keller, werd door ons overgenomen uit het Zwitserse fanzine *Strapazin* nr. 29 (1989). De vertaling is van Hedy Stegge.

Bibliografie van José Muñoz

Alack Sinner (1976 tot heden)

Sinds 1976 maakten Muñoz en Sampayo 14 verhalen rond Alack Sinner, variërend tussen de 10 en 96 pagina's. Opgezet als Chandler-achtige detective, groeit steeds meer uit tot psychologische thriller.

Sophie comics (1977)

Eigenzinnige Sophie beleeft een avontuur tussen New York en Mexico. Surrealistisch aandoend, sterk politiek getint verhaal.

Joe's Bar (1978 tot heden)

Sinds 1978 schetsen de auteurs op zeer indringende wijze een stukje uit het leven van steeds andere personages. Psychologische verhalen van grote klasse. Tot op heden verschenen 10 verhalen van zo'n 20 pagina's elk.

Sudor Sudaca (1982-1985)

Joe's Bar-achtige verhalen rond "verbannen" (geëmigreerde) Argentijnen.

Lichtspel (1988)

Drie fans bezoeken hun lievelingsakteur, met dramatische gevolgen. Psychologisch verhaal.

Europa in vlammen (1989)

Politieke satire.

Billie Holiday (1990)

Psychologisch verhaal rond de legendarische blues-zangeres.

Muñoz

Lichtspel

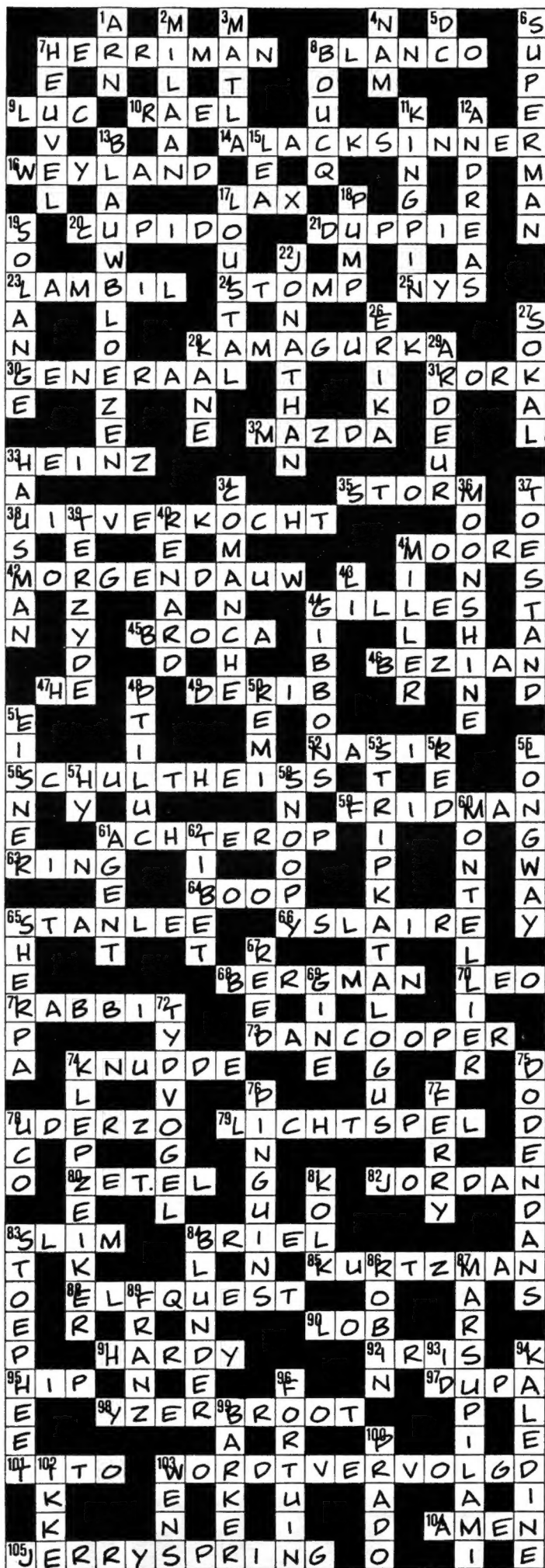
Sampayo

Misschien dat een aantal lezers al iets gelezen heeft van Muñoz en Sampayo, de auteurs van o.a. *Alack Sinner* en *Joe's Bar*. In bovenstaand interview kwam het bij Zet.El te verschijnen boek, *Lichtspel*, bijna niet ter sprake. Waarom we juist dit boek hadden uitgekozen voor onze Zeer Luxe-reeks?

Lichtspel is, denken we, één van de hoogtepunten uit het oeuvre van deze begaafde auteurs. Het is een op zichzelf staand verhaal, waaraan een origineel gegeven ten grondslag ligt. Het is een psychologisch verhaal of, zo je wilt, een psychologische thriller. In een psychologisch verhaal ligt de nadruk niet op heel veel actie, maar op de emoties van de hoofdpersonen. Psychologische stripverhalen kom je bijna niet tegen, maar dat heeft voornamelijk te maken met de kwaliteiten van de stripauteurs, niet de beperkingen van het genre. Muñoz en Sampayo bewijzen dat: *Lichtspel* is een indringend verteld en in beeld gebracht verhaal en gewoon één van de beste strips die in de laatste jaren het licht zagen... Niet missen dus!

Beperkte oplage van 275 ex. met genummerde en gesignde prent. Prijs: f 69,50 / 1320 Bfr. Verschijning: november 1990.

GEHAAIDE
VOGELS?

28 MEI 1990

GEUOIDE
KAGELS?

28 JUNI 1990

bespaarden ons de discussie.

Voordat we overgaan op de prijsuitreiking komen hier dan nog even de cijfers voor de geïnteresseerden. Zoals reeds vermeld waren er 51 inzendingen binnengekomen waarvan 14 foutloos. Minder dus dan de vorige keer, maar gezien de moeilijkheidsgraad en de omvang nog altijd een zeer respectabel aantal. Natuurlijk nog even een eervolle vermelding voor de deelnemers onder jullie. Slechts 5 inzendingen vielen op onze mat, waarvan 3 foutloos. Over kwaliteit dus niet te klagen, nu de kwantiteit nog. Kom op dames!

Het aantal fouten per vraag zag er als volgt uit: v76 (18), h95 (17), h10 v11 v26 (14), h32 h70 (13), h21 (12), h7 v100 (11), v72 (10), h20 v41 (9), h79 v65 v67 (8), h9 h41 v18 v22 v5 v99 (7), h25 h65 v1 v2 v5 v57 v78 (6), h45 h74 h82 v28 v55 v60 (5), h14 h46 h71 h78 h80 h85 h101 v3 v6 v43 v48 v69 v74 v83 (4), h8 h16 h17 h24 h52 h68 h90 h98 v4 v8 v44 v50 v75 v86 v94 v103 (3), h28 h44 h59 h92 h105 v15 v34 v36 v37 v40 v51 v93 v96 (2), h23 h35 h47 h49 h56 h63 h66 h84 h91 h103 v7 v12 v19 v27 v29 v39 (1), h30 h31 h38 h42 h61 h64 h73 h83 h88 h104 v13 v17 v33 v53 v58 v61 v77 v81 v84 v87 v102 (0).

En dan nu (trompetgeschal): de winnaars! In alfabetische volgorde zijn dit geworden (tromgeroefel):

Douwe de Haan uit Delft
Dirk de Maeyer uit Gent (B)
Bianca Ubas uit Ridderkerk

(Bekkens, gejoel, gezocht). Tenslotte krijgt Peter Verbeek uit Leuven nog een gratis jaarabonnement van ons. Aangezien hij maar liefst 52 fouten had gemaakt vonden we dat hij wel wat stripkennis kon gebruiken.

Dit was het dan. De taart mag worden aangesneden, de champagnekurken mogen knallen en de doos met tissues mag worden aangebroken. De winnaars mogen eventueel nog een zoen van een onzer medewerkers of medewerksters komen halen indien zij echt niet zonder kunnen. De verliezers zullen zelf voor psychiatrische hulp moeten zorgen.

(Sigge)

GEUOIDE
KAGEL?

28 juli 1990

GEUOIDE
KAGEL?

28 AUGUSTUS 1990

STFJ

Kort Amerikaans

Ton Vanderwheels

Vorige keer geen Kort Amerikaans, dus moeten we dit keer extra veel nieuws in deze beperkte ruimte persen. Derhalve ook geen lange inleiding.

Neil Gaiman is op dit moment een van de beste scenaristen in comicland. Lees er bijvoorbeeld *Sandman* maar eens op na. Ik zie dan ook met belangstelling zijn nieuwe serie *Books of Magic* tegemoet. Dit is een vierdelige miniserie van DC waarin de geschiedenis van de magie (volgens het DC-superhelden-universum) uit de doeken wordt gedaan en waarin de meeste DC-figuren met een bovennatuurlijke achtergrond de revue zullen passeren. De serie zal vier verschillende tekenaars van naam krijgen: John Bolton, Scott Hampton, Charles Vess en Paul Johnson. Waar ik ook heel benieuwd naar ben is *World Without End*, een zesdelige miniserie (DC, \$ 2,50, 48 pagina's). Deze door Janie Delano geschreven science-fictionserie gaat over een toekomstige wereld en de oorlog om de macht die daar tussen de seksen wordt uitgevochten. Ik ben vooral benieuwd of John Higgins, bekend om zijn *Watchmen* inkleuring, net zo goed kan tekenen (of beter: schilderen) als inkleuren. De weinige tekeningen in de folders lijken wel in die richting te wijzen.

Van de film *King Kong* wordt door Monster Comics een zesdelige stripbewerking van de hand van Donald Simpson uitgebracht. En al is Donald Simpson dan een zeer redelijk stripauteur, zijn tekenwerk staat in deel 1 volledig in de schaduw van Dave Stevens. Deze heeft voor deel een een fantastische cover afgeleverd. Om een oud cliché te gebruiken: de cover alleen al maakt dat deel 1 de prijs meer dan waard is.

Birdland wordt een heel leuke driedelige miniserie, als je tenminste van erotische strips houdt. Fritz is een vrouwelijke psychiater. Haar man heeft een verhouding met maar liefst twee striptease-danseressen. Maar Fritz is zelf ook niet echt netjes. Ze hypnotiseert een knappe mannelijke patient om hem te verleiden. De serie is een geesteskind van Gilbert Hernandez, bekend van *Love and Rockets*. Uitgeverij Eros Comics (lees: Fantagraphics), 3 delen van 24 pagina's voor \$ 1,95 elk.

De nieuwe serie *M* van Jon Jay Muth is gebaseerd op de gelijknamige filmklassieker van Fritz Lang. Peter Lorre speelde hierin de rol van zijn leven, als de kindermoordenaar die door heel Berlijn gezocht werd. Een prachtige film met een goed verhaal, maar Jon Jay Muth moet nog maar bewijzen dat hij de juiste man is voor een verhaal met een dergelijke dreigende toon. Zijn tekenwerk uit het verleden (bijvoorbeeld in *Moonshadow*) was weliswaar prachtig, maar ademde een dromerige romantische sfeer uit. Koop de serie en oordeel zelf. Deel 1 (met flexi-disk) is

\$ 5.95, deel 2-4 zijn \$ 4.95. Dat zijn tenminste de aangekondigde prijzen, want uitgeverij Eclipse heeft de vieze gewoonte om deze te verhogen.

Weer een nieuwe film-miniserie van uitgeverij Dark Horse. Dit keer is de *Terminator* aan de beurt, de mensenjagende robot uit de toekomst (herinneren jullie je die schitterende rol van Schwarzenegger, waarvoor hij eigenlijk een Oscar had moeten krijgen). Tekenaar wordt de al van *Predator* bekende Chris Warner. Voor de toekomst biedt dit grote mogelijkheden. Stel je eens voor: Aliens and Predator vs Terminator, Terminator and Predator vs Aliens, etc.

Voor liefhebbers van Corben verschijnt bij Fantagor *Richard Corbens Art Book*. Dit boek bevat Corbens favoriete schilderijen met 30 platen in kleur en de rest in zwartwit. Voor mij als niet Corben-liefhebber is een prijs van \$ 14,95 voor slechts 64 pagina's waarvan maar een gedeelte in kleur aan de hoge kant maar de echte fan denkt er waarschijnlijk anders over. *Ironwood* is een nieuwe erotische serie in 8-12 delen, die door Eros comics uitgegeven zal worden. Tegen een fantasy achtergrond volgen we de avonturen van de huurbare held Dragavon. Deze serie zal verzorgd worden door Bill Willingham, die vooral door *Elementals* bekend werd. Die serie was een superheldenserie die duidelijk anders was, met die scherpe kantjes erin die andere auteurs veiligheidshalve weglaten. Altijd goed geschreven en, als Willingham het zelf tekende, ook met knap tekenwerk. *Ironwood* gaat \$ 1,95 per deel kosten.

Voor iedereen die van klassieke Amerikaanse krantestrips houdt, zijn de uitgaven van Kitchen Sink een must. Werden in het verleden strips zoals de *Spirit*, *Steve Canyon* en *Alley Oop* herdrukt, nu komen er nog drie stripklassiekers bij. *Flash Gordon deel 1* bevat de afleveringen van Alex Raymonds' *Flash Gordon* van begin 1934 tot ca. augustus 1935. *Polly and her Pals deel 1* bevat de zondagsafleveringen van 1926 en 1927 van Cliff Sterrets beroemde strip. *Terry and the Pirates* deel 1 bevat zo ongeveer het eerste jaar van deze gereputeerde avonturenstrip van Milton Caniff. Een mix van dag- en zondagsafleveringen en dus maar gedeeltelijk in kleur. Dit zullen waarschijnlijk de meest verzorgde uitgaven van deze strips worden tot nu toe: hardcovers, glanzend papier, waarbij de grootst mogelijke zorg aan de reproductie wordt besteed. Ieder deel telt ca. 100 pagina's. Voor wie echt van dit materiaal houdt, kan, gezien de kwaliteit van het gebodene zelfs de prijs van \$ 34,95 per deel geen echt bezwaar zijn. ●

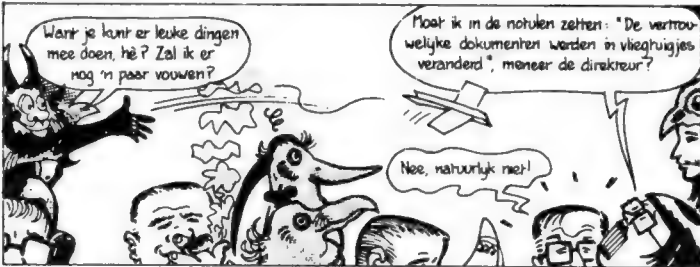

HET LAATSTE OORDEEL

Gerommel in de Rouergue (Tardi & Christin)

Als Van Goedhout (direkteur van de multinational Parindus) vanuit het bedrijfsvliegtuigje neerkijkt op Oud-Elvenaarde en het nabij gelegen Dwaalbergerbos, kan hij zich nog geen voorstelling maken van de ommekeer in zijn leven die hem hier te wachten staat. Hij is naar het landelijke dorpje in de Rouergue gekomen om een aantal zaken te regelen in verband met het heropenen van een sinds dertig jaar gesloten kopermijn. Een Amerikaans functionaris die door Parindus vooruitgestuurd was, is spoorloos verdwenen nadat hij het Dwaalbergerbos was ingegaan. En ook bij de mijn zelf loopt niet alles op rolletjes. Van Goedhout besluit direkt na zijn aankomst naar de mijn te gaan, maar rijdt zich met zijn auto vast in het bos. Als er uit het niets een soort vogelvrouw in de lucht verschijnt raakt hij in paniek en verliest de macht over het stuur. De wagen slaat te pletter in een riviertje, maar Van Goedhout komt er met wat schaafwonden en een verstuiking van af. Op zoek naar hulp dwaalt hij door het bos, dat inmiddels in duisternis is gehuld. De daarop volgende gebeurtenissen zullen hem aan zijn verstand doen twifelen.

Het is mij een raadsel waarom dit album niet al eerder in het Nederlands is uitgegeven. Want dit, uit 1971 stammende verhaal, waarin de plaatselijke bevolking zich verzet tegen de plannen van een multinational en daarin gesteund wordt door 'het kleine volkje' (een bont allegaartje van elfen, kabouters, mythische wezens en mutaties daartussen) is om meerdere redenen interessant te noemen.

Het is Tardi's eerste lange verhaal. Het werd in 1972 in kleur in *Pilote* gepubliceerd en vier jaar later door Futuropolis in zwart-wit als album uitgegeven. Niet alleen tekent Tardi in dit album veel minder karikaturaal dan we van hem gewend zijn, zijn tekeningen zijn ook veel gedetailleerder. Bovendien heeft hij, in de zwart-wit uitgave, naar hartelust gebruik gemaakt van rasters. Werkelijk heel mooi!

Daarnaast is *Gerommel in Rouergue* in feite het eerste (onbekende) deel van de alom bekende Voorbijganger-reeks die Christin met Bilal voortzette.

Maar bovenal is het album een uiterst vermakelijk hedendaags sprookje dat geen moment verveelt. *Gerommel in de Rouergue* is een synthese van volksverhalen en sociale bewegingen en ideeën waarbij de geest van mei '68 en het engagement van de auteurs steeds voelbaar aanwezig zijn. De personages van Christin mogen dan stereotype zijn, zij zijn dat zeker niet in die mate dat zij tot een karikatuur van zichzelf verworden. De zakenman Van Goedhout, de gepensioneerde bibliothecaris Zilver, de politiecommandant Spoorbijster, de dialecticus Emeric, en al die anderen spelen niet alleen een (prachtige) rol in het verhaal, zij maken ook wel degelijk iets duidelijk over de maatschappij in het algemeen. Of in ieder geval over de ideeën van de auteurs. *Gerommel in de Rouergue* is een album dat het waard is gelezen en bekeken te worden. Zelfs bijna twintig jaar na dato. (Mike)

Uitg. Sherpa; f 12,50/250 Bfr.; 44 pl. zwart-wit.

Hondse Lust (Cadelo)

Het verhaal speelt zich af in Parijs, gelegen in een parallele wereld. In deze wereld leeft een hermafrodit ras. De mannen zijn geel, hebben een soort hondeneus en benen die ter hoogte van de knie samensmelten tot een been. De vrouwen hebben dit laatste probleem gelukkig niet en zijn zwartblauw van kleur. Beiden sexes hebben een gekleurde vlek in het gelaat en eten het liefst hagedissen. Op dit ras rust een vloek, ze moeten namelijk doden en verkrachten ook al maakt het ze ongelukkig. Een van deze wezens heet Hondse Lust. In het begin verhaal zien wij hoe hij bij zijn zoon, eveneens Hondse Lust genaamd, een "gouden hart" implanteert, in de hoop zijn zoon te bevrijden

van de vloek. De operatie lijkt geslaagd, maar om zijn zoon te testen laat hij hem getuige zijn bij een moord. Zoonlief kan het niet aanzien en dood zijn vader in een poging om hem tegen te houden. Jaren later worden er echter toch weer moorden gepleegd in de stijl van Hondse Lust Sr. De verdenking valt uiteraard op Hondse Lust Jr. en deze besluit daarom op zoek te gaan naar de echte moordenaar.

Afgezien van wat kromme tenen hier en daar klinkt dit alles toch als een redelijk goed uitgangspunt voor een magisch-realistisch verhaal met een detective plot, helaas zitten we met deze introductie al op $\frac{1}{4}$ van het album en is het plot inmiddels al meerdere malen verzopen in de overdaad aan magisch-realistische ideeën. Het probleem zit 'm in de aanpak. Enkele jaren geleden publiceerde het Franse blad (*A Suivre*) het eerste deel van dit verhaal geschreven door Cadelo. Hierop werd aan de lezers gevraagd om het vervolg van het verhaal te verzinnen. Cadelo heeft vervolgens van de verschillende inzendingen weer een geheel gebreed en het verhaal in drie delen afgemaakt. Dit alles heeft geleid tot een te gekunsteld geheel waarin de verhaallijn weggedrukt wordt door een overdaad aan "leuke ideeën" en "verrassende wendingen", wat geresulteerd heeft in een nogal onsamenhangend verhaal.

Een positief punt aan dit album zijn zonder meer de tekeningen. Cadelo heeft veel gevoel voor sfeer en maakt daardoor mooie plaatjes, getuige alleen al de cover. Bovendien besteedt hij veel aandacht aan de anatomie. Zelfs het/de mannelijk(e) been/benen zien er uit alsof ze echt zouden(en) kunnen bestaan en zijn centaur is een kunstwerkje op zich. Zijn inkleuring deed mij in eerste instantie denken aan een kruising tussen Liberatore en Griffo (*Beatifica Blues*), maar hoe meer ik er naar kijk hoe meer grote meesters ik er in zie, en dat geeft toch wel het gevoel dat Cadelo enkel gejat heeft en de eigen inbreng in de kast heeft laten staan. Voor wie hier niet mee zit blijft er toch nog veel te genieten over. Uitg. Casterman; f 23,90; 60 p. kleur, gekart. (Sigge)

Fulu: Het noodlot (Risso/Trillo)

Achter het beleid dat de heer Matton met zijn uitgeverijen (Blitz & Farao) voert, zijn wel wat vraagtekens te zetten, om het eens wat zwakjes uit te drukken. De ene serie na de andere wordt de grond uitgestampt, terwijl aangekondigde delen van lopende series met een jaar vertraging verschijnen of nog steeds op zich laten wachten. Daarentegen slaagt hij er wel in om verschillende schitterende albums uit te brengen. De spreekwoordelijke vergulding van de pil? Hoe dan ook; *Fulu* is weer zo'n veelbelovende strip.

Het eerste deel van deze reeks doet enigszins denken aan De kinderen van de wind. De tekeningen van Risso vertonen een zekere overeenkomst met die van Bourgeon (*Het meisje in het wan!*), maar ook met die van Manara (*Indian Summer*). De achtergronden zijn echter wat minder gedetailleerd dan bij Bourgeon en Risso's lijnvoering is wat minder fijn dan die van Manara. Ook de wijze van inkleuren vertoont gelijkenissen met die van Bourgeon, het is alleen spijtig dat de kleuren in *Het noodlot* niet zo goed tot uiting komen.

Het verhaal begint aan de Afrikaanse kust. Kapitein Da Fontes heeft om van zijn schulden verlost te zijn, de slavenhandelaar Xurxo een overvolle laadruimte beloofd. De laatste slavin die wordt gevangen is een zekere Fulu; een mooie vrouw die over vreemde krachten blijkt te beschikken. Iedereen die met haar in contact komt wacht een desastreus lot. Zo ook Da Fontes die bij het zien van Fulu van haar bezeten wordt, maar niet in staat is haar te benaderen. Als Xurxo, Fulu komt opeisen, verkiest de kapitein in zijn radeloosheid de strop. Ook op de slavenmarkt is de voodoo-priesters al direct het object van jaloezie en afgunst. Ze wordt uiteindelijk verkocht aan Vamirella, een Portugese edelvrouw die zo wil voorkomen dat haar minnaar de slavin koopt. Door haar sluwheid en aantrekkingskracht die zij op mannen blijkt uit te oefenen, weet Fulu iedereen die met haar in contact komt handig tegen elkaar uit te spelen. Nadat zij zo de oorzaak is van meerdere doden wordt zij opnieuw op de slavenmarkt te koop aangeboden.

Trillo's scenario zit heel goed in elkaar en is zeker geen voorbeeld van voorspelbaarheid. Na het lezen van het eerste deel verlangde ik al dadelijk naar het vervolg, maar of we Matton wel kunnen vragen voor wanneer dat is? (Michel)

Uitg. Farao; f 18,50/340 Bfr.; 46 p. kleur, gekart.

PRULLENBAK

Met de **Striptweedaagse** voor de deur is het voor menig tekenaar en uitgever weer zweten geblazen. Is mijn album genomineerd? En zo ja... zal ik dit jaar winnen? De fans bediscussieren ondertussen hun eigen nominaties en wat er ook uit de bus komt... de jury heeft het nooit goed gedaan. Het zal je hobby maar wezen! De nominaties voor het **Beste Nederlandse Album** van dit jaar zijn **De wortels van War** (Julsing), **Stuifmeel** (Ong) en **Liefde en verraad** (Marschall & v. Oudheusden). Voor de penning van het **Beste Buitenlandse Album** van 1990 zijn de volgende vijf boeken genomineerd: **Contract met God** (Eisner), **De laatste zang van de Malaterres** (Bourgeon), **De nacht van de kat** (Frank & Bom), **Duivelsmond** (Boucq & Charyn) en **Kronieken van de onlogica** (Prado). Voorwaar een mooie lijst! Gezien de inleiding van dit stukje doen wij dit jaar geen voorspellingen over eventuele winnaars en zullen wij ook niet zeiken over albums die volgens ons ook op de lijst hadden moeten staan (*Watchmen*, bijvoorbeeld). Wel interessant zijn de genomineerde uitgevers: Dupuis, Sherpa en Oberon (ieder eenmaal), Arboris (2x) en Casterman (3x). Uitgevers als Dargaud, Blitz en Lombard die het afgelopen jaar de nodige nieuwe series op de markt hebben gebracht zijn kennelijk toch te licht bevonden. Voor twee andere categorieën zijn de gelukkigen al bekend: de **Stripschapsprijs 1990** gaat naar **Henk Kuijpers** (voor zijn hele oevre) en de **Penning voor Bijzondere Verdienste** zal worden uitgereikt aan **Joost Swarte** 'vanwege zijn voortrekkersrol voor het stripverhaal'. En wij maar denken dat wij dit jaar aan de beurt zouden zijn...

(ML)

IN MEMORIAM PHINY DICK

Op 7 augustus j.l. is de tekenares, schrijfster en schilderes Phiny Dick -echtgenote van Marten toonder- overleden. In de eerste jaren van hun huwelijk maakten zij samen strips, mode-illustraties en boekomslagen. Later schreef zij onder haar eigen naam een aantal kinderboeken, waaronder *Pom van de Pomheuvel*, *Suizebol* en *Bijdepink*. In 1937 begon zij aan *Miezelijentje*, de 'wollige zus' van Tom Poes. In de jaren vijftig werkte zij mee aan het weekblad *Tom Poes* en schreef zij strips als *Olle Kapoen* en *Birre Beer*. De applique wand-kleden die zij in die tijd maakte hebben de faam tekenfilms van Marten Toonder, als *Hugo* (1952) en *Moonglow* (1954) te hebben beïnvloed. Na hun verhuizing naar Ierland (1965) legde Phiny Dick zich voornamelijk toe op olieverfschilderijen van landschappen, stillevens en portretten. Daarnaast maakte zij in andere technieken een reeks meer abstracte werken die geïnspireerd waren op vormen en verschijnselen in de natuur. (ML)

IN MEMORIAM WILLY VANDERSTEEN

Begin september j.l. is Willy Vandersteen op 77-jarige leeftijd overleden. Vandersteen stond aan de wieg van de series als *De Rode Ridder*, *Bessy*, *Biggles*, *Karl May*, *Jerom* en *Robert en Bertrand*, maar heeft toch voornamelijk door zijn creatie van *Suske en Wiske* een soort van onsterfelijkheid bereikt. Sinds het ontstaan van de Studio Vandersteen (1952) liet de geboren Antwerpenaar tijdovende bezigheden als letteren, inkten en inkleuren over aan zijn medewerkers. Na de eerste delen van een serie (volgens fans onveranderlijk de beste delen) liet Vandersteen zijn medewerkers zelfs al het werk doen. Vanaf 1971 (*De Gekke Gokker*) vertrouwde hij zijn geesteskinderen Suske en Wiske volledig toe aan zijn 'troonopvolger' Paul Geerts. In de laatste jaren van zijn leven hield Vandersteen zich alleen nog bezig met *De Geuzen*; de enige serie die na zijn dood van het toneel zal verdwijnen. De 'Verloren Vader' was een omstreden figuur. De man die, volgens menig criticus, bij leven al dood was, was de grote publieksliefeling. Hij werd ervan beschuldigd onfrisse ideeën over b.v. kernenergie en racisme via zijn onschuldig ogende strips te ventileren. Maar dat heeft de verkoopresultaten nooit kunnen beïnvloeden: 170 miljoen verkochte strips, waaronder 90 miljoen *Suske en Wiske*. Welluidende alliteraties als '*De Dolende Dode*' zijn er van zijn hand niet meer te verwachten. Maar hoe het ook zij; met Vandersteen is een van de Groten van de Nederlandstalige strips heengegaan. (ML)

Voor strip-historici en fans van **Bulletje** en **Boonestaak** breken gouden tijden aan. Uitgeverij D'Roodkoopten Knoop start begin 1991 met de uitgave van 23, nog niet eerder in boekvorm gepubliceerde, verhalen van dit roemruchte tweetal. De avonturen van *Bulletje* en *Boonestaak* werden tussen 1922 en 1937 in de dagbladen *Het Volk* en *Voorwaarts* in 4428 afleveringen (44 verhalen) gepubliceerd. De op socialistische leest geschoeide, en destijds razend populaire, verhalen werden geschreven door **A.M. de Jong** (o.a. Merijntje Gijsen) en geïllustreerd door **George van Raemdonck**. D'Roodkoopten Knoop geeft de verhalen in oblong-formaat uit. Ieder deeltje omvat zo'n 140-150 pagina's en zal ongeveer een tientje gaan kosten. Bij voldoende belangstelling zullen ook de 21 reeds gepubliceerde verhalen worden herdrukt. Wil je kennis maken met deze Nederlandse stripklassieker, wil je je erop intekenen, of wil je meer weten? Schrijf naar: Uitgeverij D'Roodkoopten Knoop, Postbus 9327, 1006 AH in Amsterdam. (ML)

Op 13 juli j.l. -dit soort nieuws komt maar langzaam de oceaan over- werden op de Dallas Fantasy Fair de **Harvey Awards** bekendgemaakt. Deze Amerikaanse stripprijs (genaamd naar Harvey Kurtzman) werd, door een jury van enkel stripateurs, uitgereikt in 19 categorieën. De winnaars van dit jaar (we noemen alleen de bij ons ook enigszins bekende namen) zijn: Gilbert Hernandez (*Love and Rockets*, Beste Schrijver), Mark Schulz (*Xenozoic Tales*, Beste Tekenaar), *Love and Rockets* (Beste Serie), Arkham Asylum (Speciale Prijs voor Voortreffelijke Uitvoering), A1 (Beste Bloemlezing), Al Williamson (Beste Inker), The Comics Journal (Beste Biografische, Historische of Journalistieke Presentatie), Sergio Aragones (*Mad*, Speciale Prijs voor Humor), Akira (Beste Buitenlandse Herdruk), The Complete Little Nemo in Slumberland (Beste Amerikaanse Herdruk), Calvin and Hobbes (Beste Krantestrip) en Steve Ditko en Alex Toth (Jack Kirby Hall of Fame Award). De 'Will Eisner Comic Industry Awards' (die zeker zo belangrijk zijn als de 'Harveys') werden dit jaar niet uitgereikt. Omdat er, niet op korte termijn te herstellen, fouten waren gemaakt bij de nominaties op de stembiljetten (toegestuurd aan mensen werkzaam in de stripbusiness), koos de organisatie ervoor het geheel te annuleren. (PK)

Sommige striphelden lijken allang van de aardbodem verdwenen te zijn, maar dan laten ze op een gegeven moment weer van zich horen. Zo is ook het geval met **Jim Cutlass**, een creatie van Giraud en Charlier die in 1979 voor het eerst het licht zag in het verhaal *Mississippi River*. Na een veelbelovende start bleef het stil rond Jim Cutlass. Werd ook hij het slachtoffer van de gedaantewisseling Giraud/Moebius, waardoor een andere goedlopende, maar voor Giraud tot een sleur geworden serie als *Blueberry* ook werd gestopt? Jim Cutlass is blijkbaar voor Moebius weer interessant geworden: in (*A Suivre*) is een nieuw verhaal gestart met de titel: *De man van New Orleans*. Rossi is de scenarist van het verhaal en laat weten dat er ten aanzien van de hoofdpersoon heel wat veranderingen zullen optreden in vergelijking met het eerste album. Commentaar van Rossi en Moebius: *Hoofdpersoonen hebben ook het recht om te veranderen.* (CB)

Het heeft wat langer geduurd dan werd verwacht, maar augustus j.l. rolde dan toch de eerste **Viking**, het informatieblad van de **Kressekring**, van de pers. Het 16 pagina's tellende blad is op zwaar papier gedrukt en oogt zeker niet slecht. Inhoudelijk valt het echter wat tegen. Misschien waren de verwachtingen vooraf wat te hoog gespannen, of misschien was het voor de Kressekenners nog wat onwennig om hun kennis naar een groter publiek over te brengen. Van de 16 pagina's wordt er een gevuld door de voorplaat, een door een advertentie, een door een aardig stukje van Willy Lohman over **Kresse**, 3 met onbekend werk van Pieter - **Kapitein Rob** - Kuhn, 6(!) door de Kressekring zelf, waardoor er dus nog 4 pagina's resten voor het werk van Kresse. Een met een stukje over het nooit verschenen boek **Het Rode Wild**, twee met een aantal tekeningen hieruit en de laatste met een pagina uit de levensgeschiedenis van Dsjengis Khan; Kresse's nieuwe project (zie ZzLI 50). Maar alle begin is moeilijk, daar kunnen wij van meepraten. Geïnteresseerden kunnen donateur worden door minimaal 50 florijnen over te maken op postrekening 684012 t.n.v. Stichting De Kressekring, Heussensstraat 72, 2023 JS Haarlem. Zij ontvangen dan 4x per jaar de Viking.

(ML)

Vanaf 12 oktober draait er een nieuwe **Asterix-film** in de bioscopen. De film is grotendeels gebaseerd op het album **Asterix en de Ziener** en de stem van Obelix zal door Marco Bakker worden ingesproken. Prettige herfstvakantie!

Strips schijnen het goed te doen bij Lekturama. Na de uitgaven van **Suske en Wiske** en **Lucky Luke** heeft die uitgeverij zich nu tot taak gesteld het complete werk van **Hergé** uit te geven. De verhalen van **Kuifje**, **Kwik en Flupke** en **Jo, Suus en Jokko** zullen in delen van 160 pagina's elk (formaat 29,5 x 23 cm) verschijnen op 'kwaliteits papier en in de oorspronkelijke kleuren gedrukt'. Ieder deel bevat enkele pagina's over Hergé's leven en werk. Bovendien zullen de allereerste Kuifje-verhalen, ooit verschenen in zwart-wit, in 8 mini-albums met de oorspronkelijke tekeningen en teksten worden herdrukt. De mini-albums worden met de 'gewone' delen meegeleverd.

(ML)

In tegenstelling tot hardnekkige geruchten die de ronde doen is uitgeverij **Blitz/Farao** niet failliet en zal haar fonds ook niet worden gedumpt. Het klopt wel dat **Ronnie Matton** er niet langer de scepter zwaait. Volgens de Nederlandse distributeur van Blitz,

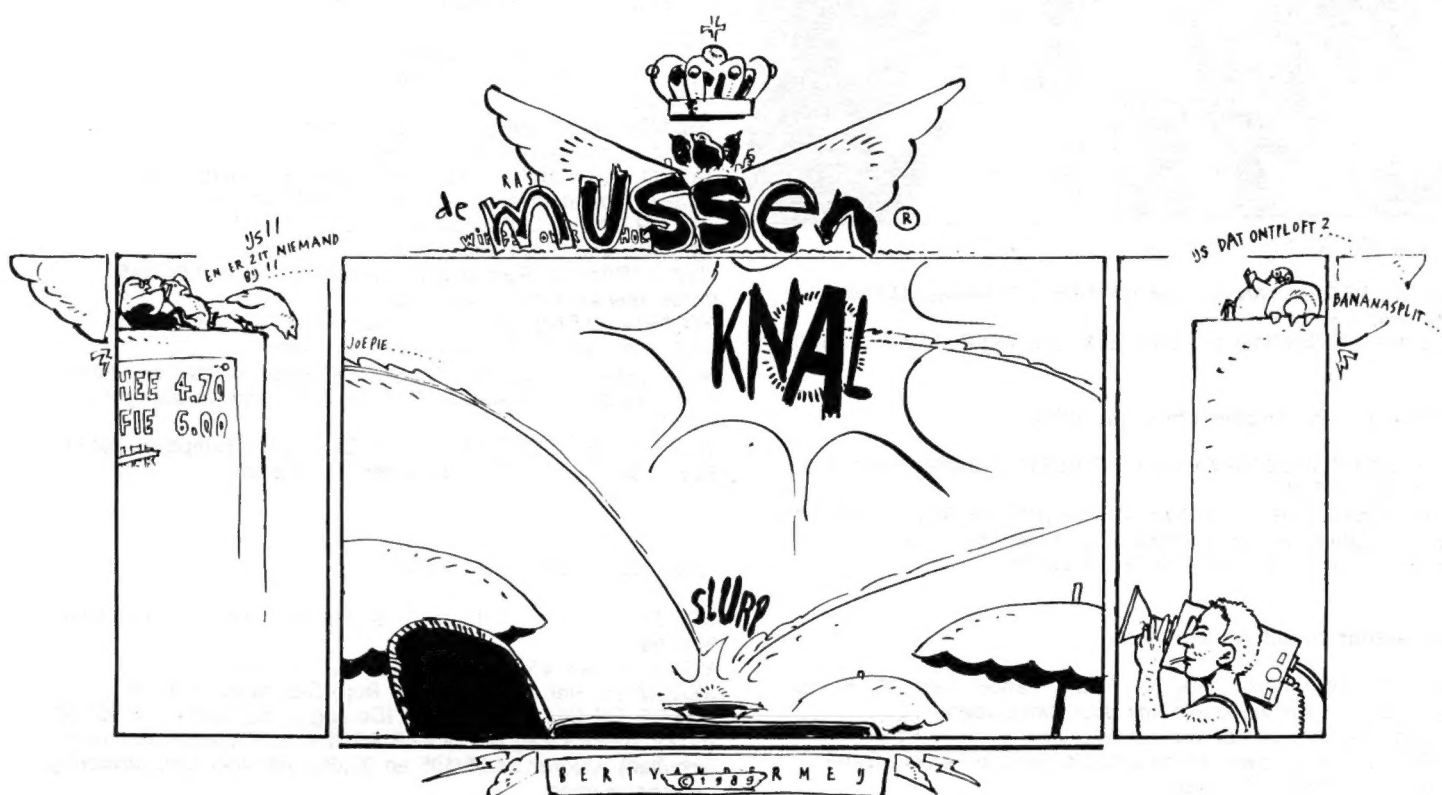

Er zullen geen nieuwe avonturen van **Alex** meer verschijnen, tenminste niet zoals de zaken er nu voorstaan. Martin legt de laatste hand aan zijn nieuwe serie, eveneens met een historisch-mythologisch karakter. De stripserie krijgt de titel naar de hoofdpersoon: **Orion**. De eerste aflevering: Het heilige meer, zal worden uitgebracht bij uitgeverij Baghera. Op papier zijn de delen twee en drie al klaar. Gelijktijdig is Martin bezig met een collectie historische, archeologische reconstructies die onder de naam "De reizen van Orion" eveneens op de markt zullen komen.

(CB)

Stripwinkel **Richard**, is de zaak overgenomen door uitgeverij/drukkerij **Oranje**, maar deze zou (afgezien van een aantal organisatorische zaken) niets aan het fonds willen veranderen. De geplande titels voor dit jaar zijn al klaar en worden gewoon uitgeleverd. Bij Farao verandert er helemaal niets, bij Blitz zullen alle albums, naast de bekende harde kaften, ook in slappe kafft verschijnen. Met terugwerkende kracht; dus ook de al verschenen albums! De prijs van de slappe kaffen zal waarschijnlijk f 9,90 worden.

(ML)

STRIPVOORSPELLING

De te verschijnen albums zijn gerangschikt volgens de door de uitgever opgegeven verschijningsdata. In werkelijkheid verschijnen ze echter vaak later. Achter elk album staat de prijs in Hfl/Bfr. Het kursieve kommentaar is van de ZozoLala-redactie.

Week 40 - 1 t/m 7 oktober

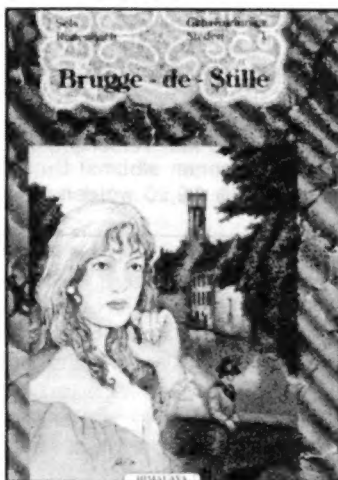
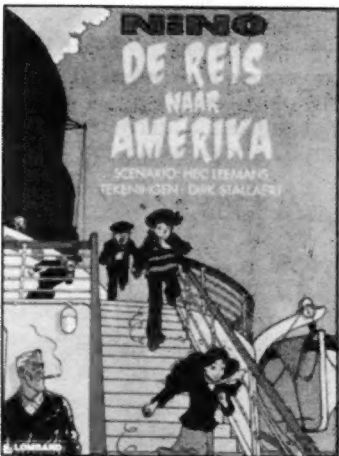
BAKELANDT 50: De zaak Schulmeister (Leemans) Standaard; 5,95/110

Week 41 - 8 t/m 14 oktober

DIKKE HAGAR 5 (Browne) Arboris; 14,95/295
JESSICA BLANDY 5 (Renaud/Dufaux) Novedi; 4,95. *Album van de maand, de helft van de prijs.*
MARSUPILAMI 5 (Batem/Greg) Marsu Productions; 7,95/145
OOM DAGOBERT 45: Oom Dagobert en de kamikaze-piloot, Big Balloon; 6,75/145
ROXALANE 2 (Pavlovic/Galliano), Arboris; 7,95/160

Week 42 - 15 t/m 21 oktober

DE 13 GEBODEN 1, Arboris; 7,95/145
GAAIBAAL 2: Foppe slaat door (Ritsier) Standaard; 7,95/145
NERO 114: De verschrikkelijke tweeling (Sleen) Standaard; 5,50/99
KOWALSKY 1: Sneeuw in de woestijn (Leemans) Standaard; 7,95/145. *Thriller over een ontsnapte gevangene.*
RED KNIGHT 1: De vuurgeest (Marvano) Standaard; 7,95/145
ROB VAN DE ROVERS: Rob in oranje (White/Tully) Big Balloon; 6,75/130

Week 43 - 22 t/m 28 oktober

DE KINDEREN VAN DE SALAMANDER 3 (Renaud/Dufaux) Novedi; 7,95/145
SJORS EN SJIMMIE 21: Gevaarlijk spel, Big Balloon; 7,50/140

Week 44 - 29 oktober t/m 4 november

DE AVONTUREN VAN BRUINTJE BEER 2 (Bestall/Roep) Big Balloon; 6,95/130
[DE BESTE VERHALEN VAN DONALD DUCK 65:] Donald Duck als slangenbezweerder (Barks) Big Balloon; 6,75/130
ELFQUEST 22 (Pini/Pini) Arboris; 6,95/130

En verder verschijnt in oktober:

ARDOUKOBA 1: Het goud van Saba, Blanco; 7,95/145. *Eerste avontuur uit een reeks die ons door Afrika voert.*
ARIA: De stem van de profeet (Weyland) Lombard; 7,95/145
ARYANNE 7: Het woedende paradijs (Guillou/Terence/Smit) Loempia; 16,90/300 gekart.

BLACK HAWK LINE 1: Terug in China (Staller) Lombard; 8,95/160
BLAKE EN MORTIMER 9: De Valstrik (Jacobs) Dargaud; 9,95/190. *herdruk.*

DE BLAUWBLOEZEN 31: Drummer boy (Lambil/Cauvin) Dupuis; 7,95/145

HET BOEIENDE LEVEN DER SUKKELS (Kamagurka) Harmonie; 9,95 zw-w.

[COLECTIE CHARLIE 40:] TRISTAN 4 (Plisson/Cornen) Dargaud; 7,95/145

[COLLECTIE CHARLIE 41:] DICK HERRISON: De vampier van de kust (Savard) Dargaud; 7,95/145

[COLLECTIE PREMIERE 11:] DE PAS VAN DE WIND (Vink) Dargaud; 16,95/300 gekart.

[COLLECTIE VRIJE VLUCHT:] "VERGETEN" IN ANNAM (Lax/Giroud) Dupuis; 19,95/375 gekart. *Over de oorlog in Vietnam: de motivatie van een Franse soldaat die overloopt naar de Viet Minh.*

[DETECTIVE COMICS 9:] MISTER WENS 2: De vijand zonder gezicht, Lefrancq; 7,95/145

[DETECTIVE COMICS 10:] ROULETABILLE 2: Het mysterie van de gele kamer, Lefrancq; 7,95/145

[FOLLIES 24:] DE SADISTISCHE MARKIEZIN (Kussomoto) Loempia; 12,50/240 zw-w.

[FOLLIES 25:] SLAAPKAMERFILOSOFOEN (Ruvanti) Loempia; 12,50/240 zw-w.

DE GIEREN 3: In de olie (Glem/Cauvin) Dupuis; 7,95/145

DE GROTE RIVIER 2: De Oostenwind (Hiettre/Aillery) Dupuis; 19,95/375 gekart.

HUGO 5: De blauwe parel (Bedu) Lombard; 7,95/145

KASPER: De prins der droge tranen (De Moor/Desberg) Casterman; 7,95/145

KUIFJE, 60 JAAR AVONTUREN (Hergé) Stichting Hergé; 52,50. *Schetsen van de meester.*

KRONIEK VAN DE NACHT DER TIJDEN 2: Toumac (Houot) Lombard; 7,95/145

LAST 1 (Gine/Convard) Blanco; 7,95/145. *Nieuwe serie van dit stripduo dat ook "Sneeuw" maakt. SF tegen Oosters decors.*

LOKJE 3: Lokje slaat alle kijkcijfers (Blesteau/Godard) Dupuis; 7,95/145

MAX LONDON 2 (Zoran/Toufik) Blanco; 7,95/145

NEFRITI 2: Aton (Bech) Loempia; 7,50/140

RAVIAN 14 (Mezières/Christin) Dargaud; 7,95/145. *Eindelijk weer een nieuwe Ravian!*

ROBBEDOES VERZAMELALBUM 198, Dupuis; 18,50

STARBUCK 2: Het kerkhof der walvissen (Foerster) Dupuis; 7,95/145

STRIPBABY'S 2 (Didgé) Blanco; 7,95/145

TON EN TINEKE 4: Niet zeuren, Ton (Franquin) Loempia; 7,50/140

URBANUS 28: "...en ge kunt er uw haar mee kammen" (Linhout/Urbanus) Loempia; 5,95/110

VASCO 9: Het stof van Ispahan (Chaillet) Lombard; 7,95/145.

Politieke spanningen in Iran, door de bril van Vasco.

VICTOR SACKVILLE SPECIAL 1 (Carin/Riviere) Lombard; 12,50. *Omnibus, drie delen gebundeld.*

VIVA ZAPAPA 1: Revolutie (De Smet) Lombard; 7,95/145.

Incidenteel zeer sterke gagstrip.

[WV-NOVELLEN:] DE GLANSROL VAN EEN GEK (Denis) Casterman; 23,90. *Eindelijk weer een Denis.*

[WV-ROMANS:] ADA IN DE JUNGLE (Altan) Casterman; 22,90. *Uit de eerste nummers van WV. De fans springen een gat in de lucht!*

[ZEER LUXE REEKS 5:] LICHTSPEL (Munoz/Sampayo) Zet.El; 69,50/1320. *Zie advertentie elders in dit blad.*

Week 45 - 5 t/m 11 november

BESSY NATUURCOMMANDO 20: Apsara (Broeckx) Standaard; 5,50/99

BUCK DANNY 45 (Bergese) Novedi; 7,95/145.

JEROM 35: Het schilder-ei (De Rop) Standaard; 5,50/99

LIEFDE EN GELUK 2: "Zoek" (De Jager) Big Balloon; 8,95/180

[LUXE REEKS 22:] DE HOLLE AARDE 2: Nogegeon (Schuiten/Schuiten) Arboris; 24,95/495 en 99,00/1980 voor luxe uitvoering op groot formaat

ROBERT EN BERTRAND 88: Het Congocontract (Van Riet) Standaard; 5,50/99
 DE RODE RIDDER 135: De witte duisternis (Verschuere) Standaard; 5,50/99
 SCHANULLEKE 1, Standaard; 5,50/99
 STRIPTEKENEN MET STUDIO VANDERSTEEN: Tekenen met Suske en Wiske, Standaard; 5,50/99

Week 46 12 t/m 18 november

JAN, JANS EN DE KINDEREN 20 (Kruis) Wiggers; 7,95/145
 JANUARY JONES 2: De schedel van sultan Mkwawa (Heuvel/Lodewijk) Big Balloon; 7,95/145. *Het eerste deel was reeds een succes en dit is een sterk vervolg.*
 MICHEL VAILLANT 51 (Graton) Novedi; 4,95. *Album van de maand, helft van de prijs.*
 PRINS VALIANT 48 (Murphy) Semic Junior; 7,95/145
 RIDDER HAOLHOAK 2, Arboris; 9,95/190

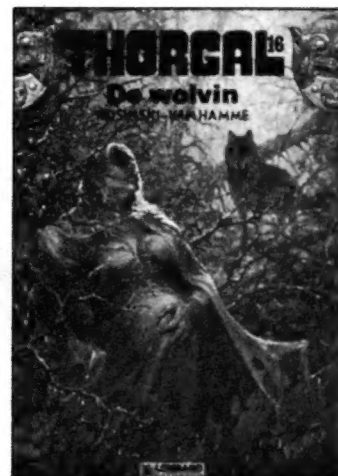
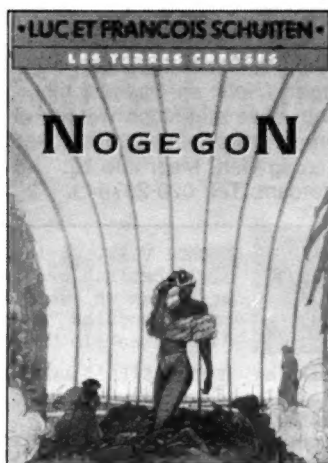
Week 47 - 19 t/m 25 november

BIEBEL 15: Bangelijk (Ikke) Standaard; 7,95/145
 KIEKEBOE FAMILIESTRIPBOEK (Merho) Standaard; 9,95/199
 DE KLEINE ZEEMEERMIN, Big Balloon; 6,95/145. *Het oude sprookje van Andersen, naar de nieuwste tekenfilm uit de Disney studio's.*
 SAM 2: Apestreken (Bosschaert/Legendre) Standaard; 7,95/145

En verder verschijnt in november:

[COLLECTIE CODE:] DORPSVERHALEN: Herberg het Koningskind (Roels/Di Giorgio) Lombard; 7,95/145
 CULTUUR EN TECHNIEK (Swarte) Het Raadsel; 29,95
 DE KAT MET DE HANDSCHOEN, Loempia; 16,90/300 zw-w
 DRACULA IN DE CITY OF DRIZZLE, Loempia; 16,90/300
 FRANQUIN LUXE 3: Het schetsblad (Franquin) Loempia; 150,00 gekart. *Luxe editie van Ton en Tineke 4, aangevuld met schetsen van de meester zelf. 375 genummerde en gesigeneerde exemplaren.*
 GEHEIMZINNIGE STEDEN 1: Brugge-de-Stille (Sels/Rodenbach) Himalaya; 16,90/300 gekart.
 HET DOOLHOF VAN DE DRAAK 3: De duivelskloot (Font) Arboris; 7,95/160 gekart: 16,95/300
 IAN KALÉDINE 9: Het geheim van kasteel Flambard (Ferry/Vernal) Lombard; 7,95/145
 JESUITE JOE (Pratt) Casterman; 48,00 luxe.
 JIMMY BOY 2: De rebellen (David) Dupuis; 7,95/145
 JORDAN 2: De wassen beelden (Cadot/Richelle) Lombard; 7,95/145
 KUIFJE FACSIMILÉS: De Blauwe Lotus (Hergé) Casterman; 24,90
 LARGO WINCH 1: De erfgenaam (Francq/Van Hamme) Dupuis; 14,95/275. *Economische thriller: eerste deel van een serie over geld en macht.*
 LOU SMOG: Carrera Panamericana (Van Linthout) Lombard; 8,95/160

DE MUSKETIERS 2: De laatste zilverling (Mazel) Dupuis; 7,95/145
 NINO: De reis naar Amerika (Stallaert/Leemans) Lombard; 7,95/145. *Spanning op een oceaanstomer. Van de tekenaars van respectievelijk Dionies D'Oldenboom en Bakelandt.*
 RRRRR 2 (Swarte) 125,00
 THE PONTIAC REVIEW 2 (Pontiac) Het Raadsel; 29,95
 THORGAL 16: De wolvin (Rosinski/Van Hamme) Lombard; 8,95/160. *Aaricia wil het leven schenken aan haar tweede kind...*
 TRISTAN: Het geheim van de tempeliers (Pleyers/Martin) Casterman; 7,95/145
 [VRIJE VLUCHT:] "ORCHIDEA" (Cosey) Dupuis; 19,95/375 gekart. *Kinderen zoeken hun oude vader op in het bejaardentehuis, maar de kloeke heer is weggelopen...*
 [WV-ROMANS:] HENK EN DAANTJE (Van Dongen) Casterman; 22,90
 [WV-SELECT:] DE LAATSTE ZANG VAN DE MALETERRES (Bourgeon) Casterman; 29,90. *Hij is weer verkrijgbaar! Genomineerd voor de Stripschappenning.*
 XIII 6: De nacht van de 3e augustus (Vance/Van Hamme) Dargaud; 7,95/145

Niet aangekondigd, maar toch verschenen:

BOB A. WERKT 2 (Stevenhagen) 7,95. *Humor uit onderwijzerskringen.*
 DIETER LUMPEN: Cariben (Pellejero/Zentner) Casterman; 9,50/185
 FAMILIE DOORZON 14: Buuv' (De Jager) Big Balloon; 8,95/180. *Dit album komt in de plaats van het wel aangekondigde album "Het Doorzon-gegeven".*
 ISABEL: Isabel en mijnheer Flophuis (Will/Macherot, Desberg) Arboris; 8,95/160
 JOMMEKE: Va Kwak en moe Boemel (Nys) Het Volk; 1,95! *Al zouden we het kado krijgen...*
 KNUUDE: Knock out (Toon) De Vrijbouter; 6,95/125
 DE STAMGASTEN: Tjaptjoy (Toon) Land; 7,95/145
 DE ZOON VAN DE AREND 5: Het kamp van Boulogne (Faure/Vaxelaire) Arboris; 7,95/145

KOLOFON

ZozoLala is een onafhankelijk stripinformatieblad, dat wordt uitgegeven door Stichting Zet.El te Arnhem. ZozoLala verschijnt zes keer per jaar en is gratis voor klanten van de op pagina 2 vermelde stripwinkels

FINANCIËN:

Postbank giro 32 5 39 37 ten name van Stichting Zet.El te Arnhem

ABONNEMENTEN:

Een jaarabonnement (6 nrs.) kost f 18,00, een abonnement voor twee jaar (12 nrs.) kost f 30,00. Beide zijn te verkrijgen door storting van het bedrag op bovenstaand gironummer, met vermelding van:

Abonnement ZL miv. nr.....

Foreign subscriptions: f 18,00 (1 year) of f 30,00 (2 years) by International Money Order payable to: Zet.El, St. Antonielaan 13, 6821 GA Arnhem, NL

Druk: SSN, Nijmegen Bindwerk: Van den Burg, Weurt

Oplage: 7000 ex.

REDAKTIE:

Carl Bieker, Mike Leenders, Sigge Stegeman en Ton van der Wielen

VORMGEVING EN OPMAAK:

Marije Bijl, Peter Kuipers en Sigge Stegeman

VASTE MEDEWERKERS:

Michel Clessens, Paul van Gremberghen, Inktvis-Prutdukties, Peter Leysen, Bert van der Meij, Mat Schifferstein, Hedy Stegge en Kees Verhulst

MEDEWERKENDEN AAN DIT NUMMER:

Stefan van Dinther, José Munoz, Bianca Ubas en Wiel Weijers

1990

Het copyright voor de vormgeving, de artikelen en voor de strips en illustraties berust bij de auteurs en/of de betreffende uitgeverijen. Niets uit de inhoud van dit blad mag worden overgenomen of vermenigvuldigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

NIEUW REDAKTIEADRES: ST. ANTONIELAAN 13, 6821 GA ARNHEM, NL

AGENDA

Op 23, 24 en 25 november vindt in Charleroi alweer het vijfde festival plaats sinds de organisatie er in 1985 mee begon. Op het **BD Charleroi - Image 1990** zullen veel fanzines acte de presence geven. Verder de gebruikelijke ingrediënten: veel auteurs, en een aantal exposities. Voor meer informatie schrijven of bellen naar: Bulle Organisatrice, Centre Helios, rue de Montigny 101, 6000 Charleroi. Tel: 071.27.67.44/45.

Op 13 en 14 oktober vinden de **Stripsdagen** van het Stripschap wederom in het **Turfschip** (Chasseveld 15 in Breda) plaats. Naast de gebruikelijke uitgevers- en ruilbeurs zijn er tenminste drie exposities gepland (waaronder: *Geweld in de strip*), is er een tekenfilm-festival, een algemeen filmprogramma en misschien de Nederlandse première van *Dick Tracy*. De Hé, lees je mee show verzorgt het theatergedeelte en het Forum heeft dit jaar als thema: *de verspreiding van strips in Nederland en België*. De *Stripschapsprijs* en de *Stripschapspenningen* worden dit jaar weer als vanouds overdag uitgereikt en natuurlijk zijn er de nodige tekenaars aanwezig (namen zijn nog niet bekend). Vanzelfsprekend is Zozolala ook weer van de partij. Dus tot dan! Het Turfschip is op zaterdag geopend van 12.00-18.00 uur en op zondag van 10.00-18.00 uur. De toegangsprijs bedraagt f 7,50 p.p.p. (personen onder de 150 cm f 5,00)

Op 8 november tussen 16.00 - 18.00 uur zal in **Galerie Lambiek** het eerste album van **Peter van Dongen** (*Henk en Daantje*) ten doop worden gehouden. Een aantal van deze gag-strips werden al in *Wordt Vervolgd* gepubliceerd. Iedereen is welkom, te meer daar Lambiek op die dag haar 22ste verjaardag viert. Meer info bij: Galerie Lambiek, Kerkstraat 78, Amsterdam. Tel: 020-267543.

In het **Belgisch Centrum voor het Beeldverhaal** lopen dit najaar de nodige exposities. Van 9 oktober tot 4 november is er ter gelegenheid van het verschijnen van een boek over **Henri Vernes** een tentoonstelling over Bob Morane met originele covers, foto's, documenten, merchandising, indiaanse beelden, etc. Vanaf 21 september loopt de blijvende tentoonstelling over de realisatie van een tekenfilm; van synopsis tot klankband. Van 21 november tot 6 januari herdenkt het B.C.B. het feit dat **Jijé** 10 jaar geleden is gestorven. De expositie zal o.a. schilderijen, gravures, beeldhouwen en juwelen bevatten. Van 8 tot 25 november zijn er 25 originele tekeningen van evenzovele tekenaars te bewonderen die daarna voor het goede doel per opbod verkocht zullen worden. Tenslotte is van 30 november tot 30 december onder de titel *Natuur en Scoutisme* een tentoonstelling te bezichtigen met 80 illustraties uit de 50-jarige geschiedenis van de Scouts kalender met o.a. tekeningen van Hergé, Derib, Hausmann en Walthéry. Info: Zandstraat 20, B 1000 Brussel. Tel: 02-2191980.

Zaterdag 13 oktober bestaat **Stripwinkel Wonderland** 10 jaar. En dat viert zij met een signeerdag waar 13 tekenaars aanwezig zullen zijn: Ferry, Renaud, Dany, Batem, Walthéry, Hardy, Marvano, Glem, Didge, G. van Linthout, Hausmann, Vink en Craenhals. Gedurende de hele maand oktober is tevens de expositie *De 100 duurste, zeldzaamste en meest gezochte Nederlandstalige stripverhalen* te zien. Een maand lang liggen topstukken uit verschillende verzamelingen op je te wachten. Elke geïnteresseerde ontvangt een gratis catalogus. Wonderland is te vinden aan de Paardemerstraat 19, 3500 Hasselt (B). Tel: 011-228200.

ZIPPOST service

Alle in deze rubriek vermelde artikelen kunnen besteld worden door het totaalbedrag over te maken naar giro nr 3253937 of Amro Bank 44.06.30.959 tnv. Stichting Zet.El te Nijmegen. Levertijd ± 2 weken.

THE RIVER: jungle-zeefdruk van Bert van der Meij, in zwart en groen (60x84 cm, genummerd en gesigneerd) f 35,00

WORDT VERVOLGD-INDEX: compleet volledig alfabetisch overzicht van alle strips, artikelen en rubrieken in het voormalige stripmaandblad "Wordt Vervolgd" (16 pag. A4, met enkele "Pinguins") f 5,00

MIS MASTER'S VOICE FOCK: strip van Bert van der Meij, uit Music Maker (36 pag. 15x15 cm) f 4,95

TANTE LENY PRESENTEERT /MODERN PAPIER / GEKLEURDE OMELET /TALENT-INDEX: volledig overzicht van de strips in deze vier bladen, plus een herdruk van de zeldzame Talent nr. 6a (40 pag. A5) f 5,00

TITANIC-INDEX: inhoudsopgave op titel & auteur, van het voormalige stripmaandblad "Titanic" (dik papier, 4 pag. A4). Eerste index (nrs. 1 t/m 25): f 3,50 Tweede index (nrs. 26 t/m 50): f 3,50 Beide indexen (tegelijk besteld): f 5,50

ZEER LUXE MAGAZINE 1: verzamelde recensies van Vandermeij's "This land is my land" (8 pag. A5) f 0,75

ZEER LUXE MAGAZINE 3: verzamelde recensies van Breccia/Oosterhelds "De loden ogen" en Krigsteins "De overlevende" (16 pag. A5) f 2,00

OUDE NUMMERS ZOZOLALA:

1-2-3-4-5-6-7-8-9 **UITVERKOCHT** 10 STUDIO ARNHEM, LUXE ALBUMS, STAMBOOM VAN DE FRANSTALIGE STRIP (24 PAG.) 11 VAN WULFTEN (16 PAG.) ZOZOLALA KLASSIEK HERDRUK VAN DE NRS. 1 T/M 12 IN GELIJMDE SOFTCOVER (196 PAG.) 12-13-14-15-16-17-18-19-20 **UITVERKOCHT** 21 TARDI, STRIPS IN DUITSLAND, KNIPPEN EN PLAKKEN (16 PAG.) 22-23 **UITVERKOCHT** 24 BERCK, JEF NYS (16 PAG.) 25-26-27-28-29 **UITVERKOCHT** 30 HISLAIRE, LOUISE BROOKS (16 PAG.) 30 LUXE IDEM OP ZWAAR, GLANZEND PAPIER 32 MILTON CANIFF, STEVE CANYON-STRIP, DUITSE STRIPS, A. DEN DOOIER (20 PAG.) 32 RAVEN EN ROUFFA, DE VERDWENEN JUWELLEN (28 PAG.) 33 WINDIG EN DE JONG, URGO - ZON VAN FNIRWAK, BRT-STRIPKWIS, DE ONNOEMBAREN (16 PAG.) 34 **UITVERKOCHT** 35 PRATT, BRECCIA (24 PAG.) 36 FRANK MILLER, E.P. JACOBS, THE MUMMY (24 PAG.) 37 TIJDVOGEL, CRAENHALS, STRIP-TOP-100-ALLER-TIJDEN, NIEUWJAARS-KAARTEN, HET TALENT GIUSTO PINELLI (28 PAG.) 38 DE OVERLEVENDEN (KRIGSTEIN), DORP IN DE RIVIER, ANGOULEME, KORT AMERIKAANS (24 PAG.) 39 SAMBER, YSLAIRE, DORP IN DE RIVIER (24 PAG.) 40 CYRRUS, DORP IN DE RIVIER, K.A. (20 PAG.) 40 BIS SPECIAAL DUBBELNUMMER OVER ALBERTO BRECCIA EN BERNIE KRIGSTEIN, MET VAN BEIDE EEN KOMPLEETE KORTE STRIP (44 PAG.) 41 STERNE, HARRY BALM, DORP IN DE RIVIER, K.A. (24 PAG.) 42 ERIC HEUVEL,

STRIPKRITIEK, BLITZ, KAMAGURKA, K.A. (24 PAG.) 43 PETER DE WIT, NIEUWJAARSKAARTEN, STRIPLICHTPUNT '88, K.A. (20 PAG.) 44 GIARDINO, GRENOBLE 1989, MOEBIUS, K.A. (20 PAG.) 45 WATCHMEN, STRYPTOGRAM (24 PAG.) 46 HAUSMAN, JACOBS, K.A. (24 PAG.) 47 JULSING, STRYPTOGRAM-OPLOSSING, K.A. (24 PAG.) 48 BERTHET, ROMITA SR., K.A., WATCHMEN (20 PAG.) 49 BOB DE MOOR OVER SATO 2, LOMBARD/BLITZ/HET RAADSEL/ARBORIS-NIEUWS, NIEUWJAARSKAARTEN 1990, ANGOULEME, K.A. (20 PAG.) 50 BOURGEON, LITTLE NEMO, STRYPTOGRAM, AKTUELE INFORMATIE OVER STRIPTEKENAARS, FELICITATIE-TEKENINGEN EN -STRIPS VAN 15 TEKENAARS, K.A., TELEFOONTOSTELTEKENSTIJLTEST (40 PAG.) 51 DAVE MCKEAN (16 PAG.) 52 MATTOTTI, CABANES (20 PAG.) 53 MUNOZ EN SAMPAYO, OPLOSSINGEN STRYPTOGRAM EN TTTT, K.A. (16 PAG.)

ALLE NOG LEVERBARE OUDE NUMMERS VAN ZOZOLALA KOSTEN F 2,50 PER STUK, MET UITZONDERING VAN 30 LUXE, DIE F 3,50 KOST, EN ZOZOLALA EXTRA 40 BIS EN ZOZOLALA 50, DIE ELK F 4,50 KOSTEN. DE *KURSIEF* VERMELDE NUMMERS ZIJN BIJNA UITVERKOCHT (MAXIMAAL 5 EXEMPLAREN IN VOORRAAD). DE HERDRUK VAN DE EERSTE TWEE JAARGANGEN (ZOZOLALA KLASSIEK) KOST F 30,00. BESTELLEN IS ALLEEN MOGELIJK DOOR OVERMAKING VAN HET TOTAALBEDRAG OP POSTBANK GIRO 32 5 39 37 TEN NAME VAN STICHTING ZET.EL TE ARNHEM, MET VERMELDING VAN DE GEWENSTE NUMMERS. LEZERS IN BELGIË KUNNEN OOK BESTELLEN DOOR ONS EEN EUROCHEQUE TE STUREN.